

JAK VYBRAT TOHO PRAVÉHO KNIHOVNÍKA?

(Patnáct let zkušeností s přijímáním pracovníků do knihovny)

Ivo Brožek, Ústřední knihovna PeF UJEP v Ústí nad Labem

Když jsem v září 1984 nastoupil jako vedoucí ústřední knihovny Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem, měla 7,5 pracovních míst. Kolektiv pracovníků knihovny se postupně zvětšoval (od roku 1991 je fakulta součástí nově vzniklé Univerzity J. E. Purkyně), v současnosti má knihovna 11 pracovních míst a člení se na útvar zpracování fondů a útvar služeb. Pro představu uvádím údaje o současné struktuře pracovníků knihovny: 1 muž a 10 žen, 1 pracovník s vysokoškolským vzděláním knihovnickým, 1 pracovnice s vysokoškolským vzděláním neknihovnickým (Bc.), 9 pracovnic se středoškolským vzděláním neknihovnickým. 5 pracovnic je zaměstnáno v naší knihovně do 5 let, 4 pracovnice přes 10 do 15 let, 2 nad 15 let.

Brzy po nástupu jsem byl nucen vybírat nové pracovníky (za patnáct let jsem jich vybral a přijal 30, z nich byl mimochodem jediný muž). Tato relativně značná fluktuace je podle mého názoru způsobena náročnou prací za nedostačující plat, zkreslenými představami zájemců o knihovnické profesi, někdy rodinnými důvody.

Absolventů knihovnických škol je na Ústecku nedostatek, takže se nám je získávat nedařilo – nastoupila jen jedna absolventka katedry knihovnictví a věd. informací s praxí a 3 absolventky středních knihovnických škol (z toho jedna s víceletou praxí, dvě hned po maturitě). Vzhledem k nízkým počtům proto nemohu hodnotit, zda tyto odborné školy připravují dostatečně pro práci v knihovně. V dalších dvou případech se jednalo o osoby bez knihovnického vzdělání, ale alespoň s praxí v odborné knihovně. Ve většině případů jsme však volné pracovní místo museli obsadit uchazečem, který nikdy v knihovně nepracoval. Vybírali jsme tedy z těch, kteří měli maturitu, a to na gymnáziu nebo na střední ekonomické škole (obchodní akademii). V osmdesátých letech bylo problematické někoho získat, mnohdy jsme museli ze svých představ hodně slevit, abychom místo obsadili a zajistili tak provoz. Cca po roce 1994 s růstem nezaměstnanosti se objevila i možnost většího výběru, kdy se na inzerát přihlásilo i 30 osob – to na druhé straně přineslo problém, jak vybrat toho nejlepšího.

Postupem doby jsme si vypracovali metodiku výběru nových pracovníků. Volné místo oznámíme inzerátem v okresních novinách Ústecký deník (a to nikoliv plošná inzerce, ale levnější řádková inzerce). Text inzerátu například zní:

„Knihovna Pedag. fakulty UJEP, České mládeže 8, Ústí n. L. přijme knihovnici od 1. 3. 2000 (požad. maturita, práce s PC, znalost ciz. jaz., praxe). Inf.: dr. Brožek, tel. 520 77 60“

V den zveřejnění a několik dní následujících se telefonicky ozývají zájemci. Stručně každému vysvětlím bližší podmínky a současně si o jednotlivých uchazečích poznamenám základní údaje s tím, že pokud by se dostal do 2. kola výběru, že bude pozván telefonicky. Pokud by se nám ozval někdo s knihovnickým vzděláním, byl by jasným favoritem (to se nám stalo naposledy v roce 1992) Většinou však musíme vybírat z laiků, kteří v knihovně nikdy nepracovali (těžko se vybírá např. mezi profesemi účetní, učitelka mateřské školy, sekretářka, laborantka – jak určit, kdo z nich má nejlepší předpoklady zapracovat se a úspěšně si osvojit knihovnickou profesi?).

S vedoucím příslušného útvaru knihovny pak vytypujeme pět až osm nejvhodnějších uchazečů, které pozveme k osobnímu pohovoru, při němž předloží osobní dotazník, životopis a maturitní vysvědčení.

V loňském roce jsme si pro toto druhé kolo připravili tento „testovací dotazník“:

Osobní testovací dotazník pro zájemce o práci v ústřední knihovně Pedagogické fakulty UJEP

Příjmení a jméno:

Věk:

Adresa bydliště, telefon:

Vzdělání:

škola (včetně oboru), rok ukončení, prospěch:

další vzdělávací formy (kursy, rekvalifikace):

Pracovní zkušenosti - praxe:

současné pracovní zařazení (název organizace, profese, od roku ..., hrubá měs. mzda, poznámky a připomínky k současnému pracovnímu zařazení, reference podá)

předchozí pracovní zařazení (název organizace, profese, od roku ... do roku..., důvod skončení, reference podá)

Znalost práce na osobním počítači včetně jeho ovládní:

dobrá - průměrná - orientační - žádná

Počet měsíců odborné praxe na os. počítači:

V jakých programech:

Jak byste napsala slovo „Dürer“, když hláska „ü“ není na klávesnici?

Jak byste zkopírovala určité slovo v textu na jiné místo:

Psaní na stroji: dobré - průměrné - ucházející - minimální

Jaká je Vaše schopnost samostatné práce:

dobrá - potřebujete usměrňovat - potřebujete vést

Umíte se orientovat v předpisech, zákonech, pracovních postupech:

Umíte jednat s lidmi za každé situace:

Nekonfliktnost:

Trpělivost při jednání:

Jednáte raději s lidmi (zákazníky, klienty) nebo raději děláte v klidu svou práci bez přímého kontaktu s lidmi:

Jste adaptabilní:

Máte smysl - pro odpovědnost:

pro pečlivost:

pro rychlost:

Jak jste snášenlivá v kolektivu:

Kouříte: ne - občas - denně - kolik cigaret v práci:
Pijete kávu: kolikrát denně:
Vaše rodinné zázemí:
Váš zdravotní stav:
Vaše záliby, koníčky:
Jste čtenářem Státní vědecké knihovny v Ústí n. L. (jiné knihovny):
Které druhy služeb knihovny znáte resp. používáte?
Co je tiráž?
Co patří do informačního aparátu knihy?
Co označuje signatura?
Jmenujte 5 českých spisovatelů po roce 1960:
Co Vás vede k tomu zajímat se o práci v knihovně:
Co očekáváte od práce v knihovně:
V Ústí n. L. dne: Podpis:

Po úvodním výkladu o knihovně měli uchazeči 20 minut na jeho vyplnění, pak teprve byli zváni k individuálnímu pohovoru. Podkladem pro sestavení dotazníku byl jednak dotazník používaný před několika lety okresním úřadem pro zájemce o odbornou práci v oblasti dávek státní sociální podpory, jednak některé příručky pro personalisty. Proto jsou otázky různého charakteru, některé se časem ukázaly jako problematické (zejména otázky sebehodnotící). Chtěli jsme testovat i odborné znalosti uchazečů – byli jsme si však vědomi, že laikům nemůžeme položit otázky týkající se např. popisných a soupisných údajů záznamu, evidence a revize, stavění fondu apod. Proto byly v dotazníku původně jen 2 otázky k ověření znalostí práce s počítačem, v této 2. verzi jsme přidali několik odborných termínů, které by měli znát žáci základní či střední školy (naši uchazeči je však většinou neznali).

V letošním roce jsme dělali výběr dvakrát, podruhé jsme již dotazník (pro jeho jistou problematičnost) nepoužili. Místo něho jsme si zpracovali tiskopis „záznamový arch“, do něhož při úvodním telefonickém kontaktu přímo vyplňujeme potřebné údaje.

Zájemce o místo v knihovně - základní údaje

Jméno a příjmení:
Datum narození:
Adresa bydliště, telefon:
Maturita - na které škole, v kterém roce, prospěch na matur. vysvědčení:
Další vzdělání:
Praxe: v knihovně:
jinde:
Současný zaměstnavatel a pracovní zařazení:
(u nezaměstnaných poslední zaměstnavatel a prac. zařazení, datum a důvod skončení prac. poměru)
Na koho se lze obrátit se žádostí o reference:
Znalost práce na PC (jaké programy, cca kolik hodin denně pracuje na PC):
Znalost cizích jazyků (jaké jazyky, jaká úroveň znalosti, zkoušky [maturita, stát. jazyk. zkouška]):

Důvod změny pr. poměru:

Možný termín nástupu:

Rodinný stav, počet a stáří dětí:

Různé doplňující informace:

Při osobním pohovoru pak uchazeč (pozvaný do 2. kola) podrobně rozvede zejména údaje o dosavadní praxi, charakteru práce. Posadíme jej též k počítači, aby ukázal, jak ovládá manažer a textový editor. Samozřejmě hodnotíme i jeho vystupování. K dispozici máme jeho osobní dotazník, životopis a maturitní vysvědčení.

Podle jakých kritérií tedy vybíráme knihovníka pro naši vysokoškolskou knihovnu?

Základním předpokladem je středoškolské vzdělání s maturitou (měl by být dobrý prospěch z českého jazyka), popř. absolvování vyšší odborné školy nebo bakalářského vysokoškolského programu vhodného směru. (Chtěli bychom samozřejmě absolventy knihovnických škol, ale když nejsou k dispozici, bereme zavděk i jinými.) Nezbytná je praktická znalost práce na osobním počítači (DOS, Windows, manažer, textový editor), proti minulosti již nevyžadujeme znalost psaní na stroji. Potřebná je znalost cizích jazyků (angličtina, němčina, ruština), alespoň pasivní. Pro pracovníky ve službách je nutná schopnost jednat s lidmi, flexibilita, operativnost, rychlost, zatímco pro pracovníky ve zpracování fondu je potřebná spíše pečlivost, schopnost sedět celý den u počítače. Pro všechny je pak nezbytná svědomitost, kooperativnost, komunikativnost se spolupracovníky. Uchazeč by měl být nekuřák, solidního a uměřeného vzhledu i vystupování, s dobrým rodinným zázemím. Neosvědčili se nám čerství absolventi středních škol, kteří většinou nemají dostatek zodpovědnosti, svědomitého přístupu k práci, schopnosti naslouchat radám. Na druhé straně bych měl obavy přijmout starší osoby bez praxe v knihovně, které sotva budou schopny se adaptovat na zcela jinou činnost, než dělaly po celý život. Přes sebelépe připravené testy a vstupní pohovor se však až po nástupu pozná, co v novém spolupracovníkovi je skryto a zda bude pro knihovnu přínosem či přítěží.